

Περιεχόμενα

1. ΕΤΟΣ ΚΛΕΙΔΙ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ 2013 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ 30/12/2012 σελ. 1,23

1. ΕΤΟΣ ΚΛΕΙΔΙ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ 2013 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 30/12/2012 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 30/12/2012

Σελίδα: 1

Έτος - κλειδί θα είναι το 2013 για την Ελλάδα

Σε οικονομία, πολιτική και κοινωνία

Από κάθε άποψη, το 2013 θα είναι έτος - κλειδί για την πορεία της οικονομίας τα επόμενα χρόνια, αλλά και για το πολιτικό σκηνικό και βεβαίως για την κοινωνική ισορροπία. Το κρίσιμο ερώτημα που απασχολεί τα κομματικά επιτελεία, αλλά και τους παράγοντες της αγοράς, είναι εάν κατά τη νέα χρονιά θα εξαλει-

φθούν οριστικά, όπως ευελπιστεί η κυβέρνηση, οι φόβοι για έξοδο της χώρας από την Ευρωζώνη και εάν η οικονομία θα εισέλθει σε τροχιά πλήρους σταθεροποίησης, ώστε από το 2014 να περάσει σε φάση, έστω ασθενούς, ανάπτυξης. Αυτό είναι το βασικό στοίχημα, αλλά δεν είναι το μοναδικό.

Για το 2012 που φεύγει και το 2013 που έρχεται γράφουν οι:

KEVIN FEATHERSTONE, καθηγητής Σύγχρονων Ελληνικών Μελετών και διευθυντής του Ελληνικού Παρατηρητηρίου στο London School of Economics.

ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ, κατέχει την έδρα Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας Sir Donald Gordon στο London Business School.

ΓΚΙΚΑΣ Α. ΧΑΡΑΟΥΒΕΛΗΣ, καθηγητής στο Τμήμα Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

ΝΙΚΟΣ ΜΑΡΑΝΤΖΙΔΗΣ, αναπληρωτής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΧΕΚΙΜΟΓΛΟΥ, συγγραφέας, διδάκτωρ οικονομολόγος ΑΠΘ.

ΣΤΑΘΗΣ ΛΙΒΑΘΙΝΟΣ, σκηνοθέτης.

Σελ. 8 και 22 - 23

«Και τότε ρίξαν τον κλήρο»

Του **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΧΕΚΙΜΟΓΛΟΥ***

Η πιο σημαντική εξέλιξη του 2012 είναι ότι η κρατική γραφειοκρατία διατήρησε την κοινωνική και πολιτική εξουσία, αλλά και το μέγεθός της.

Η κρατική γραφειοκρατία -αριετή και διορισμένη, κεντρική και περιφερειακή, υψηλή, μεσαία και παρακατιανή- είναι η κυρίαρχη τάξη της ελληνικής κοινωνίας. Δεν είναι δικαστική γραφειοκρατία δυτικού τύπου. Είναι η αυθεντική συνέχεια της οθωμανικής γραφειοκρατίας. Ελέγχει ασφυκτικά τη διαδικασία παραγωγής και ιδιοποιείται τη λεγόμενη μερίδα του κοινωνικού πλεονάσματος, αφήνοντας τα περιουσιώματα στην τάξη των επιχειρηματιών και ψυχούλα στην εργατική τάξη (αυτή που ονομάζεται κατ' ευφημισμό: «μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα»). Η μισθοδοσία των γραφειοκρατών ήταν -πριν από την κρίση- εξί φορές μεγαλύτερη από το σύνολο των κερδών Α.Ε. και ΕΠ.Ε. Ως εκ τούτου, σήμερα δεν υπάρχουν κέρδη στις Α.Ε. και ΕΠ.Ε.

Δύο είναι τα βασικά κριτήρια για να ανήκει κάποιος στη γραφειοκρατία: (α) Η αμοιβή και η εργα-

σιακή σχέση του να είναι ανεξάρτητες από την άσκηση των καθηκόντων του. (Θέλει δουλεύει, θέλει δεν δουλεύει, θέλει δουλεύει όπως λάχει). (β) Η άσκηση των καθηκόντων του να του επιτρέπει την αποκομπίσιν ιδιού πολιτικού, κοινωνικού ή ιδεολογικού οφέλους με νομιμοφανή χαρακτήρα (πέραν της δωροληψίας). Ο βαθμός εκπλήρωσης αυτών των κριτηρίων καθορίζει και την ιεραρχική θέση καθενός στη γραφειοκρατική δομή.

Η εξαφάνισιν μεγάλου μέρους των παραδοσιακών μικροαστών (μικροεπιχειρηματιών και αυτοαποσολόμενων) και η συρρίκνωση της εργατικής τάξης ήταν η δεύτερη σημαντική εξέλιξη εντός του 2012. Ποίοι ήταν ακριβώς οι εξαφανισθέντες μικροεπιχειρηματίες και πόσα ήταν τα χαμένα κεφάλαιά τους, μάλλον δεν θα μάθουμε ποτέ. Το μόνο βέβαιο είναι ότι το κεφάλαιο που έχασε ο μικρός επιχειρηματίας, όταν έκλεισε το μαγαζί του, ουδέποτε θα αναπληρωθεί. Ο απολέσας θα πάψει να εργάζεται στο προβλεπτό μέλλον, το ίδιο και οι υπάλληλοί του. Δεν θα πληρώσει φόρους, δεν θα αποδίδει ΦΠΑ, δεν θα

Ενώ η εργατική τάξη έμεινε πλέον ημιούλη σε σύγκριση με το 1985, η γραφειοκρατία διπλασιάστηκε.

Η γραφειοκρατία θα αποπειραθεί να αποκόψει ένα μέρος της περιφέρειάς της, ώστε ο κύριος όγκος της να παραμείνει άθικτος.

χρεώνεται με πρόστιμα. Εν γένει, θα στερείται από την κρατική γραφειοκρατία τον ένα εκ των δύο μαστών που την τρέφουν.

Η εργατική τάξη είναι ο δεύτερος μεγάλος μαστός που τρέφει τη γραφειοκρατία, αν και η τελευταία πιστεύει ανέκαθεν ότι τον μισθό της του έχει εξασφαλισμένο ο καλός Θεός. Η εργατική τάξη συρρικνώθηκε και αυτή το 2012. Σε απόλυτους αριθμούς, έμεινε πλέον η μισή σε σύγκριση με το 1985, ενώ η γραφειοκρατία διπλασιάστηκε. Η γραφειοκρατία αυτοθαυμάζεται διότι κάτφερε να διατηρηθεί ακέραια, χάνοντας μόνον ένα μικρό μέρος των εισοδημάτων της, ενόσω οι άνεργοι μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα σωρεύονται ο ένας πάνω στον άλλο, σχηματίζοντας πυραμίδες.

Η τρίτη εξέλιξη του 2012 ήταν ότι κρείστανταν τρία κόμματα για να εκφράσουν αυθεντικά την κρατική γραφειοκρατία ως κυβέρνηση και ένα τέταρτο για να την εκκρίσει αυθεντικότερα ως αξιωματική αντιπολίτευση. Οι τρεις κυβερνητικές συστάσεις εγγυώνται την καταβολή -έστω και κουτουρεμένων- μισθών και η τέταρτη αντιπολιτευό-

μενη υπόσχεται μεγαλύτερους μισθούς και αποζημιώσεις. Υπάρξαν, βέβαια, και άλλοι, λιγότερο σοβαροί σχηματισμοί, που διεκδικούν την τιμή να εκπροσωπήσουν το θηριο. Αλλά αυτό θέλει μια κάποια φινέτσα και δεν χωράνε όλοι στο κοστούμι του εκπροσώπου.

Ελάχιστοι αναρωτιούνται γιατί δεν εκπροσωπούνται τα συμφέροντα των μεγάλων επιχειρήσεων στο κοινοβούλιο, και αυτό είναι ασφαλής ενδειξη για την ιδεολογική κυριαρχία της κρατικής γραφειοκρατίας. Η εξυπηρέτηση των επιχειρηματιών συμφερόντων σημαίνει ότι διευκολύνονται οι επενδύσεις και η κερδοφορία. Εδώ και πολλά χρόνια, ούτε το ένα συμβαίνει ούτε το άλλο. Θα μπορούσε να συμβεί μόνον αν η κρατική γραφειοκρατία μετατρέπονταν σε διοίκηση δυτικού τύπου, δηλαδή αν άρχιζε να υπηρετεί την κεφαλαιοκρατική λειτουργία αντί να την αναστέλλει. Η εξέλιξη αυτή, που αναμένεται από την εποχή του Όθωνα, μόνον με θαύμα μπορεί πλέον να επιτευχθεί (η περίπτωση της «αστικής επανάστασης» αποκλείεται).

Πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα το 2013; Όσο ο αριθμός των μικρο-

επιχειρηματιών, των αυτοαποσολόμενων και των εργατών θα συρρικνώνεται, θα συρρικνώνονται και τα φορολογικά έσοδα. Με δεδωμένη την αδυναμία νέου εξωτερικού δανεισμού, η γραφειοκρατία έχει μόνο μία διεύδο, για την οποία εξασφάλισε την ευλογία των θεσμικών δανειστών: Θα αποπειραθεί να αποκόψει ένα μέρος της περιφέρειάς της, ώστε ο κύριος όγκος να παραμείνει άθικτος. Στο θλιβερό όσμο «Ήταν ένα μικρό καράβι», το πλήρωμα επιλέγει τον κανιβάλικο και τη δια κλήρου θυσία του νεότερου επιβάτη, ως μέσο για την επίβιωση των υπολοίπων. Οι εκτός εξουσίας (συνταξιούχοι) και η ιεραρχικά κατώτερες ομάδες της γραφειοκρατίας έχουν ήδη κληρωθεί για «φάγωμα». Είναι η πρώτη φορά που θα εκδηλωθεί κανιβάλισμος στο εσωτερικό της ελληνικής γραφειοκρατίας. Αυτό δεν θα γίνει χωρίς αιματηρή σύγκρουση και όλα τα κόμματα θα αναδιαταχθούν στις ανάγκες της. Αλλά αυτό είναι μια άλλη, ενδιαφέρουσα ιστορία.

* Ο κ. Ευάγγελος Χεκίμογλου είναι συγγραφέας, δάκτωρ οικονομολόγος ΑΠΕ.

Χρονιά μεταίχμιο για την οικονομία

Του **ΓΚΙΚΑ Α. ΧΑΡΑΟΥΒΕΛΗ***

Τα δύο σενάρια του 2013. Το 2013 είναι η χρονιά που θα καθορισίει αν αντέξουμε την αυξανόμενη ανεργία, το κλείσιμο επιχειρήσεων, τις μειώσεις μισθών και συντάξεων και τους νέους φόρους, αν έχουμε τις δυνάμεις να αναδιοργανώσουμε το κράτος, να βάλουμε διαφανείς κανόνες στη λειτουργία της οικονομίας, να μειώσουμε τη γραφειοκρατία και να διορθώσουμε τα κακώς κείμενα. Αν τα καταφέρουμε, τότε υπάρχει ένα αισιόδοξο μέλλον για τη χώρα μας και μια προοπτική για τα παιδιά μας. Αντίθετα, αν δεν έρθει νέα σημαντική ρευστότητα στην οικονομία και για πολλούς πολίτες τελειώσει ο κοιμησιμός των ιδιωτικών αποταμιεύσεων, αν δεν σταθούν στα πόδια τους οι υγιείς επιχειρήσεις και δεν βάλουμε όλοι πλάτη στην κοινή προσπάθεια ανάκτησης της αξιοπιστίας της χώρας, τότε θα συνεχιστεί ο φαύλος κύκλος μειωμένων δημοσιονομικών εσόδων και περαιτέρω αυτμάτων περικοπών των δαπανών, με περισσότερες χρεοκοπίες και μεγαλύτερη ανεργία, που θα οδηγήσει σε ακόμα μεγαλύτερη πτώση εισοδημάτων, με αύξηση της εγκληματικότητας και με την αντί-

τικτού επιπέδου, που εξερράγη στο τέλος του 2009, όταν η οικονομία, επηρεασμένη από την τότε διεθνή ύφεση, σταμάτησε να αναπτύσσεται και οι δανειστές μας θορυβήθηκαν από τα τεράστια ελλείμματα και το σωρευμένο δημόσιο χρέος. Εκτοτε οι εξελίξεις είναι γνωστές, αφού από το σύνολο των ξένων αγοραστών των ομολόγων μας, μόνον οι Ευρωπαίοι εταίροι -τα επίσημα κράτη-προσμπούθησαν να μας δανείζουν.

Οι εταίροι επέβλελαν τα Μνημόνια, που με τη σειρά τους επιδείνωσαν την αρχική ύφεση σε κρίση. Το μεγαλύτερο, όμως, μέρος της ευθύνης για την επιδείνωση το φέρουμε εμείς οι ίδιοι. Μπορεί τα Μνημόνια να ακολουθήσαν μια πολύ γρήγορη, έστω και «βράβρβα», δημοσιονομική συρρίκνωση, αλλά η επιθετικότητα αυτή ήταν κυρίως αποτέλεσμα της απώλειας αξιοπιστίας εκ μέρους μας, αφού για μεγάλο χρονικό διάστημα αρνηθήκαμε να προχωρήσουμε σε διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, που δεν είχαν δημοσιονομικό, παρά μόνο πολιτικό κόστος. Η σύγκριση της πορείας της Ελλάδας και της Ιρλανδίας στη διάρκεια της κρίσης το καταδεικνύει με σαφήνεια.

Νέα αρχή με την κυβέρνηση

Για να υπάρχουν πιθανότερες επιτυχίες, απαιτείται σήμερα μια μεγάλη προσηκτική στροφή προς περισσότερη εγκώρια παραγωγή και λιγότερη εγκώρια κατανάλωσι.

1. ΕΤΟΣ ΚΛΕΙΔΙ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ 2013 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 30/12/2012 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 30/12/2012

Σελίδα: 23

στροφή ροή της μετανάστευσης, αυτή τη φορά των εκπαιδευμένων παιδιών μας προς το εξωτερικό, όπως περίπου συνέβαινε στην εποχή των παππούδων μας και νωρίτερα, αλλά με ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό. Έτσι, το 2013 θα είναι η χρονιά στο μεταίχμιο ανάμεσα στην κρίση και (i) είτε στη σταθεροποίηση, την ελπίδα και τη μετέπειτα ανάκαμψη, (ii) είτε στην ακόμα μεγαλύτερη πτώση προς το σχετικό με τους εταίρους βιοτικό επίπεδο των δεκαετιών του '50 και '60.

Η έκρηξη της κρίσης. Η κρίση που βιώνουμε είναι το αποτέλεσμα δύο βαθμών και χρόνιων ανισορροπιών στην Ελλάδα: Πρώτον, της μακροχρόνιας έλλειψης ανταγωνιστικότητας και, δεύτερον, του πολιτικού δημοσιονομικού εκτροχιασμού, ο οποίος εντάθηκε την περίοδο 2007-2009. Οι ανισορροπίες σωρευτικά και δημιούργησαν φούσκα βιο-

Παπαδήμου. Η κυβέρνηση Παπαδήμου, που ξεκίνησε στα μέσα Νοεμβρίου του 2011, σταμάτησε την προηγούμενη επιταχυνόμενη διολίσθηση. Με πολύ σκληρή δουλειά απέφυγε την έξωση της Ελλάδας από το ευρώ και κληροδότησε στη μετέπειτα κυβέρνηση ένα μικρότερο δημόσιο χρέος μέσω του PSI, ένα τεράστιο πακέτο νέων ευρωπαϊκών πόρων ύψους 130 δισ. ευρώ και ένα νέο πιο ευέλικτο οικονομικό πρόγραμμα, στο οποίο η δημοσιονομική προσαρμογή θα ήταν συνάρτηση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας. Η διετής επιμήκυνση στη δημοσιονομική προσαρμογή που συμφωνήθηκε πρόσφατα, ήταν αποτέλεσμα αυτής της ευελιξίας που νωρίτερα κληροδοτήθηκε. Η κυβέρνηση Παπαδήμου έφερε τη μεγάλη ανατροπή στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες είχαν βάλει

Οι πιθανότερες επιτυχίες θα είναι μεγάλες αν η κυβέρνηση κρατήσει ψηλά τους ρυθμούς δουλειάς και, κυρίως, αν όλοι οι πολίτες συμμετέχουν στην κοινή προσπάθεια.

νωρίτερα, ενώ απέδειξε χωρίς τυμπανοκρουσίες και λαϊκισμούς ότι ορισμένοι πολιτικοί κάνουν ακριβώς αυτά που υπόσχονται, ότι η Ελλάδα των νοικοκυραίων και των σκληρά εργαζομένων μπορεί να τα καταφέρει. Στη συνέχεια, με τη διπλή εκλογική αναμέτρηση και τον αναγκαστικό χρόνο προσαρμογής της νέας κυβέρνησης, χάθηκαν αρκετοί μήνες από τη δουλειά που απαιτείται, προτού η νέα κυβέρνηση βρει τον ρυθμό της.

Τι απαιτείται σήμερα και οι πιθανότερες επιτυχίες. Σήμερα απαιτείται μια μεγάλη στροφή προς περισσότερο εγκώρια παραγωγή και λιγότερη εγκώρια κατανάλωση. Η στροφή, όμως, αυτή δεν πρέπει να γίνει γρήγορα. Η απότομη πτώση στην κατανάλωση χωρίς την ταυτόχρονη αντίστοιχη άνοδο στις επενδύσεις και τις εξαγωγές θα πα-

ρατείει την ύφεση. Αυτή είναι μια δύσκολη ισορροπία ανάμεσα σε πολιτικές διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που οδηγούν στην ανακατανομή της προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών και σε πολιτικές που τονώνουν τη συνολική ζήτηση.

Οι πιθανότερες επιτυχίες θα είναι μεγάλες αν η κυβέρνηση κρατήσει ψηλά τους ρυθμούς δουλειάς και, κυρίως, αν όλοι οι πολίτες γίνουν κοινωνικοί του προβλήματος και συμμετέχουν στην κοινή προσπάθεια. Για τους συντηρητικούς νοικοκυραίους, πρέπει να γίνει σαφές ότι η Ελλάδα σήμερα έχει την ευκαιρία να αναγεννηθεί με σωστούς κανόνες λειτουργίας, όπου οι εργατικοί θα αμείβονται ανάλογα με τον κόπο τους. Για τους ριζοσπάστες πολίτες, πρέπει επίσης να γίνει κατανοητό ότι η «επανάσταση» είναι πλέον εδώ, μέσα στη χώρα μας, και

το αποτέλεσμα της θα το κρίνουμε με τη στάση μας εμείς οι ίδιοι, αν τελικά φέρουμε περισσότερη δημοκρατία και κοινωνική δικαιοσύνη ή αντίθετα περισσότερο αυταρχισμό. Για τους νέους, που σήμερα δεν βρίσκουν δουλειά, πρέπει να γίνει κατανοητό ότι εργαζόμεστε να φτιάχνουμε μια οικονομία, που θα έχει τη δυνατότητα να παράγει αγαθά και υπηρεσίες ώστε να προσφέρει μια ικανοποιητική εργασία και ένα μισθό που θα μπορεί όχι μόνο να αποπληρώσει τα δανεικά, αλλά και να ξεπεράσει το βιοτικό επίπεδο των γονιών τους. Ελπίζουμε στο καλό σενάριο και στην ωριμότητα του Έλληνα.

* Ο κ. Γιώργος Α. Χαροβούλης (www.haroboulis.gr) είναι καθηγητής στο Τμήμα Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Ο πολιτισμός μας, η γλώσσα μας είναι ό,τι έχουμε

Του **ΣΤΑΘΗ ΛΙΒΑΘΙΝΟΥ***

«Μόνο φως - τα χέρια μας»
Ιλιάδα, Ραμνωδία Ο, ΜΕΛ.: Δ. Μαρωνίτης

Αυτό το αναπάντεχο ζήτημα της χώρας μας, σαν από επιφύλαξη εν το μέσω της νυκτός, παραίταν επώδυνο. Η χώρα παρούσα είναι πυρετός, σπασμούς, έβραλε αφρούς από το στόμα που γρήγορα έγιναν επιθανάτιος ρόγχος. Κι όμως, λίγο πριν, η χώρα είχε πέσει για ύπνο χαρούμενη, ξενοιστη, όλο υποσχέσεις και λουλούδια και με ένα ατελείωτο ναυούρισμα που ψιθύριζε πως η γιορτή δεν θα τελειώσει ποτέ... Έτσι κάπως βρεθήκαμε όλοι μαζί στη μέση του πουθενά. Ή, όπως λέει κι ο ποιητής, «σε δάσος σκοτεινό».

Λένε πως για έναν καλλιτέχνη όσο χειρότερα γύρω του, τόσο καλύτερα μέσα του. Μπορεί. Λένε επίσης πως αν αύριο κλείσουν όλα τα θέατρα στην Ελλάδα δεν θα αλλάξει τίποτα. Έτσι κι αλλιώς, η οικονομία απορραίζει πλέον για όλα. Σε αυτό το

περίεργο ισοζύγιο μπορεί πολλά να χαθούν ανόδυνα, αλλά ένα είναι σίγουρο: τίποτα δεν θα κερδηθεί. Μεσ στις ακρότητες, τις φωνές και τους σπασμούς της εποχής, αμύσηφαιρα θα έλεγε κανείς εμφυλίου πολέμου, ο πολιτισμός και, να, δεν ντρέπομαι να το πω, ο θεατρικός μας πολιτισμός, είναι αυτός που θα ξανακερδίσει για λογαριασμό μας το χαμένο μας πρόσωπο. Τη μνήμη, όχι τη λαγνεία για το παρελθόν, μια μνήμη για το μέλλον.

Θα ήθελα πολύ το 2013, η γλώσσα μας αλλά και η θεατρική μας πραγματικότητα, συνυφασμένα αλληλωστε και τα δύο, να καταφέρουν να αναδείξουν ό,τι δεν πωλείται. Ο,τι δικό μας πραγματικό, ό,τι θα μπορούσαμε να προβάλλουμε στο εξωτερικό χωρίς να ντρέπομαστε. Γιατί τώρα μας κοιτάνε όλοι. Η θεατρική τέχνη είναι ένα παράθυρο από το οποίο μπορεί να φαστίζει ζωγόνο αεράκι, όχι μόνο παραγορητικό.

Τα θεατρικά έργα και οι παραστάσεις μας αλλά και η δουλειά των νέων Ελλήνων συγγραφέων πρέπει

Κοστούμια του Δ. Φωτόπουλου από παράσταση του θεάτρου Έκνις. Το θέατρό μας είναι κάτι που μπορούμε να προβάλλουμε στο εξωτερικό χωρίς να ντρέπομαστε.

Τώρα πρέπει να επιβιώσουμε, να υπάρξουμε, να μη χάσουμε το αληθινό μας πρόσωπο.

να καταφέρουν να φτάσουν στους νεότερους.

Κορυφαία στιγμή στις ανάγκες του θεάτρου των χρόνων που έρχονται είναι η θεατρική παιδεία και θα ήθελα αυτή η χρονιά να σηματοδοτήσει μεγάλες αλλαγές ακόμα και αν χρειαστεί κάποιος από εμάς να δουλέψουμε εθελοντικά γι' αυτό. Τα βί-

ματα πρέπει να γίνονται σταδιακά και σοφά σε κάθε τομέα της ζωής μας. Ανάπτυξη θεατρική παιδεία σημαίνει καλύτερο επίπεδο πολιτισμού, λιγότεροι άνεργοι νέοι ηθοποιοί. Το θέατρο είναι μια ανότατη θεατρική πνευματική δραστηριότητα του ανθρώπου και είναι αδιανόητη η ύπαρξή του σήμερα χωρίς μια σύγχρονη Ανότατη Σχολή Σκηνοθεσίας Θεάτρου.

Για να μπορέσει το θέατρο να αγιάξει με σύγχρονα αλλά και μεγάλα κλασικά κείμενα της ψυχής ακόμα και των πιο απομακρυσμένων θεατών, εκεί όπου υπάρχει θλίψη και καφετέρια, όχι μόνο στο κέντρο αλλά παντού, χρειάζονται μορφωμένοι πρωτοπόροι που θα καθοδηγήσουν ηθοποιούς και κοινό, θα δημιουργήσουν νέα ρεύματα, θα θέσουν καινούργια ερωτήματα.

Τώρα που τα κρατικά χρήματα ληγοστεύουν, έρχεται η στιγμή που πνευματικά ιδρύματα αλλά και θέατρα θα πρέπει να απλωθούν ελαστικά το χέρι και να μαζέψουν τα προς το ζην. Θα ήθελα το 2013, όσοι κό-

πτονται για την ελληνικότητά τους αλλά και όσοι σκέφτονται γενναϊόδωρα, να δουν πόσο σημαντικό είναι να βοηθήσουν τον πολιτισμό και έτσι να βρεθούν στην πρώτη γραμμή της χώρας.

Έλεος, δεν βλέπω τον λόγο γιατί πρέπει να αναμιασώμε τα λάθη μας και τα ελαττώματά μας ξανά και ξανά και το πώς καταναλώσαμε τα χρήματα όλων των επόμενων γενεών, γιατί αυτό κάναμε, και το πώς και γιατί δεν φροντίσαμε για τη δύσκολη στιγμή. Μια χώρα που ψυχορραγεί δεν τη βάζεις στο ντιβάνι της ψυχανάλυσης. Θα έρθει, και πρέπει να έρθει, η ψύχραμη ώρα της κρίσης και της αποτίμησης. Τώρα πρέπει να επιβιώσουμε, να υπάρξουμε, να μη χάσουμε το αληθινό μας πρόσωπο. Το θέατρο είναι τόπος μνήμης και ανασύνταξης της ανθρώπινης ψυχής.

Ο πολιτισμός μας, η γλώσσα μας, το θέατρο είναι ό,τι έχουμε.

Είναι ό,τι μας απέμεινε.

* Ο κ. Στάθης Λιβανός είναι σκηνοθέτης του θεάτρου.